

BESZÁMOLÓK

A MAI LENGYEL ANTROPOLÓGIA

LIPTÁK PÁL

(Beszámoló 1958. évi lengyelországi tanulmányutamról)

Az 1958. évi lengyel—magyar akadémiai egyezmény keretében május hó végén két hetes tanulmányútra utazhattam Lengyelországba az alábbi célkitűzésekkel:

1. A közvetlen tudományos kapcsolat felvétele minél több lengyel antropológussal.

2. A lengyel tudományos intézetekben őrzött, régészeti hiteles csontvázanyag felől tájékozódás.

3. A lengyel antropológia, éspedig közelebbről a történetileg embertani és taxonómiai kutatások eredményeinek és célkitűzéseinek közvetlen megismerése.

1958. május 22-én délben érkeztem repülővel Varsóba, ott S. GÓRNY és DR. A. L. GODLEWSKI docens vártak. Még aznap megbeszéltük a pontos programot, amely öt város embertani intézeteinek meglátogatását tervezte. Ezt a tervet sikerült is végrehajtani. Mindjárt másnap reggel S. GÓRNYval Wroclawba repültünk (4 nap), onnan Poznańba utaztam (2 nap), majd Krakóba (3 nap), ismét Varsóba (4 nap), ahonnan egynapos kirándulás keretében Lódzba is elmentünk. Kísérőim általában mindég változtak, az utazások egy részét egyedül tettem meg.

Wroclawban (Breslau)

három intézmény van:

1. A Lengyel Tudományos Akadémia Embertani Intézete

(Zakład Antropologii Polskiej Akademii Nauk)

Vezető: Prof. DR. ADAM WANKE

Helyettese: STANISLAW GÓRNY

Adjunktusok: W. STACHOWIAK, B. MISZKIEWICZ

Az intézetben összesen 21 tudományos kutató és mintegy 10 segédmunkaerő dolgozik. Jelentős koponyaanyaga, kitűnő instrumentáriuma és nagy könyvtára van. Az antropológia minden ágát művelik, a fő tevékenységi irányok az alábbiak:

a) módszer, tipológia

b) antropogenezis

c) történeti embertan, etnogenezis

d) konstitúció, testfejlődés

e) humángenetika (ikervizsgálatok, atyasági vizsgálatok).

Ugyanitt működik S. GÓRNY vezetésével az Antropometriai Komisszió.

Az általuk gyűjtött nagybecsű metrikus anyagot (89 ezer személyről) is itt őrzik, amely a mai Lengyelország egész területét képviseli. A kitűnően szervezett felvételi munkát három év alatt végezték el.

2. A Testnevelési Főiskola Embertani Intézete

Vezető: Doc. DR. WANDA STEŚLICKA-MYDLARSKA

Adjunktus: B. ZENKTELER

W. STEŚLICKA jelentős munkát végez az akadémiai intézetben is, és pedig elsősorban az antropogenezis kérdésében.

3. Az akadémiai intézettel szorosan összefügg, főleg személyi tekintetben, az Egyetemi Embertani Intézet, amelynek vezetője szintén A. WANKE professzor.

Itt említem meg, hogy DR. W. KÓČKA docens is részben Wroclawban, részben Poznanban dolgozik és elsősorban az etnogenezis kérdésével foglalkozik.

Poznań

Itt két embertani intézet van:

1. Egyetemi Embertani Intézet, ahol Dr. Jan Czekanowski a Lengyel Tudományos Akadémia tagja és Dr. Michal Godycki professzorok működnek. DR. F. WOKROJ docens, a toruń-i egyetemi embertani intézet vezetője Poznańban is dolgozik. Az egyetemen nagy csontvázanyagot (Ostrów Lednicki) és testfejlődési anyagot (260 000 gyermek, 7—14 éves korig) őriznek, ez utóbbi GODYCKI professzor szervező munkájának eredménye. CZEKANOWSKI professzor jelenleg főként a szláv kérdéssel foglalkozik. A millenium közeledésére való tekintettel tervszerű ásatások folynak a lengyel államalapítás körüli időkre vonatkozóan F. WOKROJ részvételével.

2. A Testnevelési Főiskola Embertani Intézetének vezetője DR. M. GODYCKI, aki jelenleg a főiskola rektora. Ugyanitt tevékenykedik a fiatal Z. DROZDOWSKI.

Poznańban dolgozik a nyugdíjban levő ADAM WROZEK professzor.

Kraków

Itt szintén két embertani intézet található:

1. Egyetemi Embertani Intézet

(Zakład Antropologii U. J.)

Vezető: Prof. DR. KAZIMIERZ STOLYHWO

Prof. DR. EUGENIA STOLYHWO

Adjunktus: DR. P. SIKORA; asszisztens: J. PANKOWA

2. A Testnevelési Főiskola Embertani Intézete

Vezető: Doc. DR. BRONISLAW JASICKI

Ott dolgoznak még: S. PANEK, Z. BOCHENSKA

B. JASICKI docens az egyetemi intézetben is tevékenykedik, az együttműködés a két intézet között igen szoros.

Az egyetemen kb. 2000 koponyaanyagot őriznek (részben vázakkal), köztük értékes prehisztórikus (Talko-Hryniewicz ásatása) és recens ázsiai anyagot is. Az anyag nagyobb része azonban Kraków városból származik, a X—XIX. századi időintervallumból. STOLYHWO professzor vezetésével

jelentős élő és gyermekvizsgálatokat végeztek, ezek egy része már közlésre is került. EUGENIA STOLYHO ottartózkodásom alatt éppen Egyiptomba utazott egy nagyobb vizsgálat előkészítésére.

Lódz

Egyetemi Embertani Intézet

Vezető: Prof. DR. IRENEUSZ MICHALSKI

Adjunktus: TADEUSZ MICHALSKI

Asszisztensek: L. RÓZBIĆKA, Z. KAPICA.

Koponyaanyag is van, kisebb részben neolitikus, nagyobb részben középkori, feldolgozásuk most folyik. Az intézet fő munkaterülete taxonómiai irányú. Jelentős Lengyelországon kívüli metrikus és fényképanyaggal is rendelkezik.

Warszawa

Itt négy embertani intézet működik:

1. Egyetemi Embertani Intézet

Vezető: Doc. DR. ALEKSANDER LECH GODLEWSKI

Adjunktusa A. WIERCINŹSKI már több mint fél éve Egyiptomban végez vizsgálatokat. GODLEWSKI docens a második világháború előtt Polinéziában (Tahiti és a környező szigetek) végzett antropológiai és etnológiai vizsgálatokat, amelyek eredményeit nemrégiben közölte. Itt dolgozik, mint asszisztens S. SIENICKI.

2. Katolikus Theológia Embertani Intézete (Varsó—Bielany)

Vezető: Prof. DR. BOLESŁAW ROSIŹSKI

Az idős professzort varsói lakásán kerestem fel, ahol lendületesen dolgozik az általa gyűjtött varsói családantropológiai anyagon.

A Testnevelési Főiskolán (Varsó—Bielany) tulajdonképpen két intézet is működik szoros egységben:

3. A Fizikai Kultúra Tudományos Intézete

(Instytut Naukowy Kultury Fizycznej)

Ez kutatóintézet, vezetője Doc. DR. HALINA MILICEROWA.

Az oktatás munkáját a testvérintézet látja el:

4. A Testnevelési Főiskola Embertani Intézete

(Zakład Antropologii AWF)

Vezető: Doc. DR. A. L. GODLEWSKI

Adjunktus: R. WITCZAK-KURNIEWICZ

Ezek szerint öt város 12 embertani tudományos intézetéről sikerült információt szereznem. Ezekon felül az alábbi városok egyetemlein van képviselve az antropológia:

Gdańsk, az Anatómiai Intézetben, amelynek vezetője M. REICHER professzor, LOTH gyűjteményét őrzik.

Białystok, szintén az Anatómiai Intézetben dolgozik DR. TADEUSZ DZIERZYKRAJ-ROGALSKI docens, aki azonban tanulmányutam idején szintén Egyiptomban tartózkodott.

Lublin, Egyetemi Embertani Intézet, ennek vezetője Doc. DR. KAZIMIERZ WIAZOWSKI, itt dolgozik továbbá K. MODREWSKA docens és L. TARLOWSKA.

Toruń, Egyetemi Embertani Intézet, vezetője Doc. DR. FRANCISZEK WOKROJ, akivel Poznańban sikerült találkoznom.

A Lengyel Tudományos Akadémiának is van Embertani Bizottsága (Komitet Antropologiczny PAN). Ennek elnöke EUGENIA STOLYHWOWA, helyettese A. L. GODLEWSKI, titkára S. GÓRNY.

Mint láthatjuk, a sok intézet jó lehetőséget biztosít a tudományos munkára, Lengyelország sok nagy nemzetet megelőző a betöltött egyetemi tanszékek tekintetében. Ennek eredménye, hogy nagyon sok fiatal biológus antropológiából nyeri el a magiszteri fokot.

A publikációs lehetőségek kiválóak, a főbb orgánumok a következők:

Przeład Antropologiczny,

Materialy i Prace Antropologiczne, amelyből már 42 kötet jelent meg, vagy sajtó alatt van.

Wychowanie Fizyczne i Sport, amelyik 1957-ben indult meg és főleg sportantropológiai kérdésekkel foglalkozik.

Ezen felül régészeti és egyéb kiadványokban is jelennek meg embertani tanulmányok, így pl. a Lódzi Tudományos Társaság III. szekciójának kiadványsorozatában. A kiadványok terjedelme évről-évre nő, az embertani közlések terjedelme az 1956. évben elérte a 120 nyomdai ívet (!).

Jellemző a lengyel antropológusok világlátogatottsága. Ismeretesek CZEKANOWSKI professzornak még fiatalabb korában tett afrikai kutatóútjai (útinaplója most fog megjelenni), megemlékeztem GODLEWSKI polinéziai útjáról és egy egész munkacsoport jelenlegi egyiptomi kutatóútjáról. Említést érdemel továbbá, hogy a wroclawi akadémiai kutatóintézet egyik sokat ígérő fiatal asszisztense T. BIELICKI őszől kezdve az USA-ban két éves kutatómunkában vesz részt. Az antropológusok utazási lehetőségei a világ minden tája felé korlátlanok.

Tanulmányutam alatt a lengyel kollégák messzemenő szivességgei támogattak. Ennek köszönhető, hogy célkitűzéseim első pontját úgyszólván maradék nélkül megvalósíthattam. A második és harmadik pontot illetően korlátozni kellett az eredeti célokat, főleg az idő rövidségére való tekintettel (a tanulmányút eredeti terve egy hónapra szólt!). Itt említem még, hogy Wroclawban WANKE professzor felkérésére két részből álló referátumot tartottam. Az első részben a mai magyar embertani kutatásokról tájékoztattam a lengyel kollégákat, a második részben a magyar nép etnogenezisét igyekeztem felvázolni a legújabb eredmények alapján. A referátum első része lengyel nyelven a Przeład Antropologiczny jövő évi kötetében fog megjelenni irodalmi utalásokkal.

A tanulmányút igen tanulságos volt számomra, mert a lengyel antropológusoknak a vártnál is nagyobb tudományos aktivitásáról győződtem meg. Az általam több helyen adott tájékoztatás is hasznosnak bizonyult, mert a mi eredményeinket sem ismerték mindenütt kellőképpen. Meggyőződésem, hogy tudományos kapcsolataink és együttműködésünk — amely eddig inkább ötletszerű volt — a jövőben szervezesebben fog fejlődni és egyre inkább elmélyülni, mindkét nép tudományos életének hasznára!

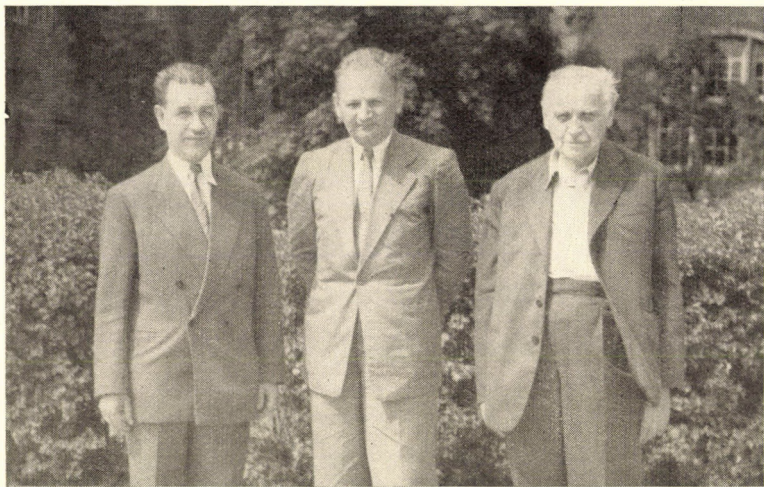
Itt is megragadom az alkalmat, hogy a Magyar Tudományos Akadémiának és valamennyi lengyel kollegának, akik segítségemre voltak, őszinte köszönetemet fejezzem ki.

1. ábra. — Wrocław (Breslau). A Lengyel Tudományos Akadémia Embertani Intézetének kutatói (Zakład Antropologii Polskiej Akademii Nauk). Középen ülnek: Prof. DR. ADAM WANKE (jobbról) és Doc. DR. W. KÓČKA (balról)

2. ábra. — Wrocław. Jobbról-balra: Prof. DR. A. WANKE, ALEKSANDRA BIELICKA, BRUNON MISZKIEWICZ adjunktus, TADEUSZ BIELICKI

3. ábra. — Poznań. Prof. DR. JAN CZEKANOWSKI (jobbról), Prof. DR. MICHAŁ GODYCKI (balról) és a szerző (középen)

4. ábra. — Kraków. Egyetemi Embertani Intézet (Zakład Antropologii U. J.). Prof. DR. KAZIMIERZ STOLYHWO tanítványai körében

IRODALOM

1. GÓRNY, ST.: Sprawozdanie z prac Komisji Antropometrii. — Przegląd Antropologiczny, XXI. 1955., 1454—1456. — 2. MISZKIEWICZ, BR.: Die anthropometrische Landeserhebung in Polen (1954—1957). — Homo, IX. 1958., 108—110. — 3. STEŚLIČKA, W.: Anthropologie in Polen. — Urania, 19, 341—346.

ANTHROPOLOGY IN POLAND TODAY

P. Lipták

Within the framework of the agreement concluded between the Polish and Hungarian Academies of Sciences for 1958, I had the opportunity to spend a fortnight in Poland with a view to taking up scientific connections and gathering direct information concerning researches (especially historico-anthropological researches) in progress there. My rather condensed programme included visits to twelve anthropological institutes in five towns (Wrocław, Poznań, Cracow, Łódź and Warsaw). I am obliged to my Polish colleagues for their wholehearted assistance. I was in a position to ascertain that Polish anthropologists do a considerable and manifold work which is facilitated by a large academic research institute (Wrocław) and a number of anthropological institutes at the universities and schools for physical training. I have found Hungarian research in historical anthropology alone to be more active than in Poland. Another thing I want to stress is that possibilities of publication in Poland are excellent.

I avail myself of this opportunity to express my sincere thanks to the Polish Academy of Sciences, to the Hungarian Academy of Sciences and to all Polish colleagues who were so kind as to help me with their valuable information.

